

Højesteretsafgørelser i sager vedrørende landbruget.

Landbrugssager har hidtil kun i ringe grad lagt beslag på retsmyndighedernes tid. Ganske vist vil der altid være en del stridigheder om hegn og markskel, ejendoms- og husdyrhandeler m. v., som må frem til retslig afgørelse, men næsten altid sager, der kun i ringe grad har interesse for andre end de direkte implicerede parter.

De senere års landbrugstekniske udvikling synes at ændre noget på dette punkt. Risiko for skadevoldelse uden for ejendommen tager stærkt til. Brugen af de nye bekæmpelsesmidler mod ukrudt og skadedyr er et typisk eksempel i så henseende. Afgørelser ved domstolene i sager af denne og lignende art er i høj grad af almen interesse, og vi har derfor bedt højesteretssagfører *O. T. Neel* om at referere højesteretsdomme, som måtte forekomme i sager, der vedrører landbruget, og hvis afgørelse har bud til en videre kreds.

Af højesteretssagfører *O. T. Neel*.

I.

Pudring med nye hormonpræparater.

Højesteret har ved dom af 18. februar 1952 taget stilling til et interessant og aktuelt problem, nemlig om ansvar for skade lidt ved pudring med de nye hormonpræparater.

Sagens faktum var i korthed følgende:

Et frøavlskompani påtog sig for en landmand bekæmpelse af tokimbladet ukrudt i en kornmark, bl. a. med hormonpræparatet »X«. Stoffet består på grund af dets overordentlig stærke virkning af 98 pct. fyldestof og 2 pct. virksomt stof. — Puddermidlet blev udblæst på marken med en motorpudderblæser, og det oplystes under sagen, at vindstyrken på pudringstidspunktet var ca. 2, og at vinden var vestlig. En del af midlet blæste derfor ind på en sagsøgeren tilhørende $3\frac{3}{4}$ ha land stor roemark, der lå øst for den behandlede kornmark og kun adskilt fra denne ved 20

rækker kartofler. — Kort efter viste det sig, at roerne var ødelagte. — Der foretoges omsåning af roerne, men disse gik i det væsentlige til på grund af luseangreb.

Sagsøgeren gjorde herefter gældende over for frøavlskompaniet, at dette havde handlet uforsvarligt ved at pudre under de foreliggende omstændigheder og gjorde under sagen også sagsøgte ansvarlig for det tab, som var lidt ved den mislykkede omsåning.

I sagen blev indhentet en række sagkyndige erklæringer, som alle fastslog stoffets stærke virkning og farlighed.

Højesteretsdommen, der stadfæster en landsretsdom i henhold til dens grunde, fastslår ansvar for den skete skade, uanset at der ved den skete pudring er benyttet et mindre kvantum af pudret pr. ha end det kvantum, som er benyttet på statens forsøgsstationer. Det findes alligevel efter det om midlets virkning foreliggende tilstrækkeligt godtgjort, at der er forvoldt skade på sagsøgers roemark, såvel direkte på planterne som ved midlets tilstedeværelse i jorden. — Det findes at være uforsvarligt at foretage pudring under de foreliggende omstændigheder, navnlig vindforholdene, hvorfor de sagsøgte må være erstatningsansvarlige. — Det bemærkes yderligere, at det må antages, at de omsåede roer på grund af puddermidlets tilstedeværelse i jorden har været mere modtagelige for skadedyrangreb end normalt, hvorfor skaden ved luseangrebet også for en væsentlig del må tilregnes sagsøgte.

Den foreliggende dom, der fastslår et vidtrækkende ansvar — specielt bemærkes også ansvaret for den formodede skade, forårsaget af puddermidlets tilstedeværelse i jorden — opfordrer i høj grad til forsigtighed ved anvendelsen af hormonpræparaterne under sådanne forhold, hvor skade på naboafgrøden kan befrygtes. Selvom erstatning blev givet i dette tilfælde, bør det dog anføres, at kun en skønsmæssig erstatning blev givet og ikke den forlangte, og at erstatningen først opnåedes efter en proces gennem to instanser, hvorfor det må tilrådes landmændene selv at tage et fornuftigt skøn over risikoen ved pudring.

II.

Arealmangel.

Højesteret har fornylig afsagt en dom om arealmangel ved køb og salg af en landejendom. Af dommen fremgår, at man ved en ejendomshandel ved en fejltagelse havde opgivet et areal i skødet til 57,3801 ha, medens det senere viste sig, at der i arealet manglede 2,5571 ha. Køberen fremsatte i den anledning krav om erstatning, og da en forligsmæssig løsning ikke kunne nås, gik sagen til retten.

Landsretten frifinder sælgeren, idet man ikke finder det bevist,

at der under salgsforhandlingerne er faldet sådanne udtalelser fra sælgerens side, at køberen med føje kunne opfatte dem som en garanti for, at arealet var 57 ha. Frifindelse finder altså sted, uanset at den fejlagtige arealangivelse står i skødet.

Højesteret tiltræder denne opfattelse med den yderligere bemærkning, at det ikke kan antages, at køberen ved handelens indgåelse har lagt afgørende vægt på arealets nøjagtige størrelse, og at den forskel, som forefandtes mellem skødets opgiver og virkeligheden, var ret ubetydelig.

Dommen er lærerig, fordi den indskærper, at man ikke uden videre kan gå ud fra, at en sælger er bundet ved opgivelser i et skøde. Det vil være nødvendigt at fremføre i skødet, at sælgeren indestår for arealets størrelse, eller i hvert fald må det klart fremgå, at køberen lægger vægt på, at der er det omhandlede areal.

III.

Afskrivning på beboelsesbygninger.

Den 27. november har højesteret afsagt dom i spørgsmålet om, i hvilket omfang en ejer af en landbrugsejendom er berettiget til at foretage afskrivninger på de til ejendommen hørende bygninger. — Sagen kom frem derved, at sagsøger, der er parthaver af $\frac{1}{4}$ af en større gård, af skattevæsenet fik forhøjet sin skattepligtige indkomst med et beløb, ca. kr. 700,—, svarende til $\frac{1}{4}$ af de foretagne afskrivninger på de samlede bygninger — heri iberegnet beboelsesejendommen.

Spørgsmålet blev indbragt for landsskatteretten, der anerkendte en afskrivning på 2 pct. på avlsbygningen — under hensyntagen til bygningernes høje alder. — Landsskatteretten anerkendte derimod ingen adgang til at foretage afskrivninger på beboelsesejendommen.

Spørgsmålet blev indbragt for landsretten med påstand om, at sagsøger også var berettiget til at foretage afskrivning på beboelsesbygningerne. Landsretten gav ikke sagsøger medhold, hvorefter sagen blev forelagt højesteret, der nåede samme resultat med den motivering, at statsskattelovens § 6, stk. 1, vel findes at hjemle ret til også for beboelsesbygningernes vedkommende at foretage afskrivninger i det omfang bygningernes værdi ikke vil kunne opretholdes af en vedligeholdelse. — Den af skattevæsenet i det foreliggende trufne skønsmæssige afgørelse — der som oven for anført gik ud på, at ejendommens værdi kunne opretholdes gennem vedligeholdelse — og at udgifterne hertil kunne anerkendes som fradagsberettigede — mente højesteret ikke at kunne tilsidesætte.

Afgørelsen er en stadfæstelse af princippet om, at domstolen ingen adgang har til at tilsidesætte forvaltningsmyndigheders skønsmæssige afgørelser, så længe disse ligger inden for det rime-

lige skøns grænser — grænser som i mange tilfælde er temmelig vidtgående.

Endvidere berørte dommen det uhyre interessante spørgsmål, om der skattemæssigt er adgang til at anerkende en forringelse af beboelsesejendommen uanset en foretagen vedligeholdelse. — Højesteret anså sig ikke kompetent til at tilsidesætte skattevæsenets skøn i så henseende, og man kan heraf sikkert slutte, at der må ganske ekstraordinære omstændigheder til, før man kan trænge igennem med en påstand om at være berettiget til at afholde såvel vedligeholdelsesudgifter som afskrivninger på en beboelsesejendom over driften.

IV.

Mergellejer.

Højesteret har fornylig afsagt en dom om handel angående udnyttelsen af et mergelleje og derunder afgjort et spørgsmål, om der kunne kræves afslag i købesummen. Af sagen fremgår det, at der på en ejendom, der i 1943 gaves i salgskommission til en pris af 135 000 kr., var et mergelleje, hvorpå der i årene 1929—36 under ledelse af Hedeselskabet var udvundet ca. 450 000 m³ mergel. Forhandlinger om ejendommen førte ikke til noget, men mergellejet blev solgt for sig i 1945 til et konsortium, af hvilket 2 af deltagerne oprindeligt havde været interesseret i køb af hele ejendommen. Prisen for mergellejet var 59 500 kr., af hvilke de 47 500 kr. erlagdes kontant.

Fra købernes side gik man straks i gang med at forberede mergelgravningen og havde i den anledning nogle bekostninger, men inden man kom i gang med arbejdet, fik man gennem forskellige udtalelser indtryk af, at udnyttelsesmulighederne i lejet ikke svarede til, hvad man med føje kunne vente sig. Køberne anmodede derfor Hedeselskabet om at foretage en undersøgelse. Resultatet af Hedeselskabets undersøgelse bestyrkede købernes opfattelse af, at mergellejet ikke svarede til forudsætningerne for den indgæede handel, hvorfor man krævede handelens tilbagegang.

På basis af de i sagen foreliggende oplysninger, forklaringer fra parterne og ganske særligt på grundlag af en erklæring af Hedeselskabet fra 1946, hvoraf fremgik, at der i lejet næppe forekom brugbar mergel udover 15 000 m³, hvorom der endog tages alt muligt forbehold på grund af forekomsten af mergelsten, kom landsretten til det resultat, at det må have stået sælgeren klart, at man kun betalte de meget betydelige udgifter ved køb af lejet og udnyttelsen af dette for at drive udvindingen i større stil, hvorfor man giver medhold i, at handelen skal gå tilbage.

Højesteret kom til et andet resultat. Af højesterets i denne sag særdeles grundige præmisser fremgår det, at Hedeselskabets er-

klæring af 1946 indeholder en bemærkning om, at lejet, da udnyttelsen stoppede, måtte anses for at være udtømt, hvilket ejeren — altså sælgeren i nærværende sag — af forskellige grunde ikke kan have været uvidende om, men højesteret har også fået oplyst, at køberne både i 1943 og 1945 havde besigtiget mergellejet, og at køberne var bekendt med den under Hedeselskabets medvirken stedfundne udvinding. Når køberne har haft denne viden, finder højesteret ikke, at de er berettigede til at hæve kontrakten, hvorved højesteret også lægger vægt på, at man efter hele kontraktforholdets karakter må regne med, at køberne var klare over, at de overtog risikoen for med økonomisk rimeligt resultat at udvinde mergelen, hvorfor man vil frifinde sælgeren.

Dommen illustrerer på slående måde, hvor forsigtig man skal være ved at handle med mergellejer, kalklejer etc. Det rigtigste er i den slags sager at have ganske klare aftaler, støttende sig på sagkyndige skøn, der forinden er indhentede, ligesom der i kontrakten bør optages bestemmelse om, hvem der bærer risikoen i tilfælde af, at forhåbninger i retning af udnyttelsesmulighederne svigter.

V.

Minkfarme.

Ved dom af 20. december 1951 har højesteret taget stilling til ansvaret efter mark- og vejfredslovens § 1 i en mere speciel relation.

Mark- og vejfredsloven af 1872 § 1 lyder således:

»Enhver er pligtig til paa alle Aarets Tider at holde sine Husdyr paa sit eget. Komme de ind paa anden Mands Grund, bør Eieren erstatte den Skade, de tilføie, være sig paa Afgrøde i Mark, Eng, Græsgang, Hede, Skov og Have m. v. eller paa Tørvemoser, Klit, Hegn, Plantninger, Grøfter, Veie, Broer og deslige eller paa andre Husdyr.«

Sagen opstod derved, at sagsøgtes kreaturer brød gennem hegnet ind til sagsøgers jorder, hvorpå var anbragt en minkhal. Den støj, som opstod ved kreaturerens vandren på marken omkring minkhallen medførte, at minkhunnerne ihjelbed og skambed deres unger, og sagsøger led som følge heraf et betydeligt tab.

Ved sagens indbringelse for retten begrundedes sagsøgtes erstatningsansvar bl. a. med henvisning til, at sagsøgte ikke havde opfyldt sin forpligtelse til at vedligeholde hegnet på fyldestgørende måde, samt med en henvisning til mark- og vejfredslovens § 1. Hverken landsretten eller højesteret kunne imidlertid give sagsøger medhold i den betragtning, at ansvaret for den skete skade kunne pålægges efter mark- og vejfredslovens § 1, og da sagsøgtes forhold iøvrigt ikke efter almindelige erstatningsregler var et så-